

Г. ГЕНТШЕЛЬ, О. О. ТАРАНЕНКО, Я.-П. ЦЕЛЛЕР

МОВА І ЦЕРКВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ ¹

У статті розглядається такий чинник сучасної мовної ситуації в Україні, як взаємовідношення між вибором мови й узагалі мовного коду спілкування для тих чи інших груп населення і їхніми перевагами щодо належності до певної конфесії або принаймні пов'язуванням себе з відповідною конфесійною традицією та культурою, оскільки наявність неодномовної ситуації — з масовою українсько-російською двомовністю — ускладнюється в країні наявністю поліконфесійності. Комплекс проблем мовно-конфесійних взаємовідношень ускладнюється також у зв'язку з наявністю істотної варіантності в межах конфесійного стилю української мови.

Проблематика мовної і конфесійної самоідентифікації різних груп населення проаналізована також за даними соціологічного опитування, проведеного влітку 2014 року в регіоні Центральної України. До опитування були включені не тільки дві національні / літературні мови — українська й російська, але й — як окремий мовний код — українсько-російський «суржик» (хоча це, звичайно, значною мірою умовно, оскільки основу його структури становить українська мова).

Ключові слова: мова і релігія, мовна ситуація в Україні, українсько-російська двомовність, українсько-російський «суржик», ставлення до мови (мов) в Україні, конфесійний стиль української мови.

1. Вступ. Проблема взаємовідношень мови і релігії, як відомо, може посідати досить важливе місце в сукупності чинників формування та розвитку загальної мовної ситуації в ареалі проживання того чи іншого етносу / етносів ². У сучасній Україні ця проблема не є основною в комплексі та-

¹ Пропонована стаття являє собою розширений і дещо видозмінений варіант попередньої статті авторів на цю тему: *Zeller J. P., Taranenko O., Hentschel G. Language and Religion in Central Ukraine // International Journal of the Sociology of Language.*— 2019.— Vol. 260.— P. 105–130.

² Хоча ступінь взаємопов'язаності між релігійною ідентичністю, мовною ідеологією та етнічністю може варіюватися, дослідники відзначають важливу роль релігійно-збереженні етнічної / національної мови, умовних контактах і мультилінгвізмі, в мовних змінах, а також у мовній політиці і плануванні (див. про різні аспекти взаємовідношень мови і релігії, зокрема: *Мечковская Н. Б. Язык и религия.*— М., 1998.— 352 с.; *Bieder H. Religia, język, etnos i grafika w regionach wielokulturowych // Wielojęzyczność i wielokulturowość na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim / Pod red. Z. Abramowicz.*— Białystok, 2002.— S. 200–203; *Fudge E. Religion: Overview // The Encyclopedia of Language and Linguistics : In 14 vols.— 2nd ed. / K. Brown (ed.).*— Oxford, 2006.— Vol. 10.— P. 525–528; *Fishman J. A. A decalogue of basic theoretical perspectives for a sociology of language and religion // Explorations in the Sociology of Language and Religion / T. Omoniy, J. A. Fishman (eds.).*— Amsterdam ; Philadelphia, 2006.— Vol. 20.— P. 13–25; *Darquennes J., Vandenbussche W. Language and religion as a sociolinguistic field of study: Some introductory notes // Sociolinguistica.*— 2015.— 25(1).— P. 1–11).

G. HENTSCHEL, O. O. TARANENKO, J. P. ZELLER

LANGUAGE AND RELIGION IN CONTEMPORARY UKRAINE

The article is concerned with one of the factors in the current language situation in Ukraine — the mutual relation between the choice of language and the language code of communication in general for certain population groups and their preferences for belonging to a particular denomination or at least for committing themselves to the corresponding tradition and culture, since the multilingual situation, featuring massive Ukrainian-Russian bilingualism, gets more complicated due to multiconfessionalism that exists in Ukraine. The complex of problems of language and confessional relations is further complicated by the presence of significant variability within the confessional style of the Ukrainian language.

Problematic aspects of language and confessional self-identification of various population groups are also analyzed according to a sociological survey conducted in the summer of 2014 in the region of Central Ukraine. The survey included not only two national / standard languages, Ukrainian and Russian, but also the Ukrainian-Russian «surzhyk» as a separate language code (although such term is largely relative, since the structure of «surzhyk» is primarily based on the Ukrainian language).

Keywords: language and religion, language situation in Ukraine, Ukrainian-Russian bilingualism, Ukrainian-Russian «surzhyk», language attitudes, confessional style of the Ukrainian language.